

UNUTULMA HAKKI VE CİNSEL SALDIRI FAİLLERİ (RIGHT TO BE FORGOTTEN AND THE SEXUAL PERPETRATORS)

Arş. Gör. Dr. Olcay Karacan * **

ÖZ

Cinsel saldırıya maruz kalanlarla kıyaslanamayacak kadar az oranda olsa da bazı hallerde cinsel saldırıda bulunanlar bakımından da öldürülme, linç edilme, damgalanma gibi insan hakları ile ilgili sorunlar yaşanabilmektedir. Suç işlemiş kişilerin nasıl muamele gördüğü bir insan hakkı sorunu olsa da, bu kişilerin kendilerine yönelik beklentilerinin (ifşa edilmeme gibi) insan haklarının korunması ile ilgili olup olmadığı tartışmalıdır. Bu nedenle cinsel saldırı faillerinin unutulma hakkından yararlanmaya yönelik taleplerinin bu kişilerin insan haklarının korunması bakımından gerekli olup olmadığı değerlendirilmelidir. Türkiye'de de cinsel saldırı suçundan hüküm giymiş R. Ç. hakkında Korkuteli Sulh Ceza Hakimliğince¹ R. Ç'nin unutulma hakkından yararlanması gerektiğine dair karar verildikten sonra cinsel saldırı suçundan hüküm giyenlerin unutulma hakkından yararlanıp yararlanamayacağı tartışılmaktadır. Ancak bu tartışma yapılırken unutulma hakkı kendi başına bir insan hakkı olarak ele alınmaktadır. Oysa bu çalışmada ilk önce unutulma hakkının insan hakkı olup olmadığı İoanna Kuçuradi'nin insan hakları yaklaşımından hareketle ele alınacaktır. Unutulma hakkı çağımızda bireylerin kendilerine ilişkin istemedikleri bilgilerin dijital platformlarda yayılması nedeniyle gündeme gelmektedir. Bu nedenle cinsel taciz veya saldırı faillerinin bu platformlarda ifşa edilmeleri üzerinde de durulacaktır. Ardından açık kimliklerinin bilinirliğini ortadan kaldırmak isteyen her cinsel saldırı failinin unutulma hakkından yararlanıp yaralanamayacağı ele alınmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cinsel saldırı, insan onuru, unutulma hakkı, toplumsal cinsiyet, insan hakkı, cinsel taciz

[#] Eserin Dergimize geliş tarihi: 26.10.2021. İlk hakem raporu tarihi: 27.12.2021. İkinci hakem raporu tarihi: 30.12.2021. Onaylanma Tarihi: 09.01.2022.

* Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi

** Yazarın ORCID belirleyicisi: 0000-0003-0066-8097

Esere Atf Şekli: Olcay Karacan, “Unutulma Hakkı ve Cinsel Saldırı Failleri”, YÜHFD, C.XIX, 2022/1, s.191-215.

¹ Korkuteli Sulh Ceza Mahkemesi Kararı, K. 2020/334, T. 13.08.2020.

ABSTRACT

Even though it is incomparably less than those who have been subjected to sexual assault, in some cases, human rights problems such as murder, lynching and stigmatization may occur for sexual perpetrators. Although it is a human rights issue, how the perpetrators are treated; it is debatable whether any request for treatment (e.g, disclosure) against them is related to the protection of human rights. For this reason, it should be evaluated whether sexual assault perpetrators' requests to enjoy the right to be forgotten are necessary for the protection of their human rights. After the Korkuteli Penal Court of Peace ruled that R.Ç., who was convicted of sexual assault in Turkey, could benefit from the right to be forgotten, it is discussed whether those convicted of sexual assault could benefit from the right to be forgotten. However, in this discussion, the right to be forgotten is considered as an autonomous human right. In this study, first of all, whether the right to be forgotten is a human right or not will be discussed based on the human rights approach of Ioanna Kuçuradi. Afterwards, since the right to be forgotten became a current issue again in our age, the disclosure of sexual harassment or assault perpetrators on digital platforms will be emphasized, since the dissemination of information that individuals do not want about themselves on these platforms. Then, it will be discussed whether every sexual assault perpetrator who demands removing their clear identities can benefit from the right to be forgotten.

Keywords: *Sexual assault, human dignity, right to be forgotten, gender, human right, sexual harassment*

I. GİRİŞ

“...Tüm tacizcilerin isimlerinin hem kadınlar hem de devlet tarafından yayınlanması sonucunda amacımıza ulaştığımızı iddia edebilecek miyiz? Yoksa özel alanın politikleştirilmesi mevzusunu yeniden ele almamızı gerektiren bir noktayı çoktan geçtik mi... ?”²

Dijital teknolojinin gelişmesiyle kişilerin özel hayatlarıyla ilgili bilgilerin kişilerin rızası dışında da yayılması, onların özel hayatlarına yönelik alanın gittikçe daralmasına yol açmakta ve bu anlamda özel hayatlarının gizliliğiyle ilgili hak ihlalleriyle karşılaşma olasılıkları artmaktadır.³ Bu hak

²ŞİRİN, Mine “Kadın Hareketinde İfşa Esas mıdır?”, [https://m.bianet.org > kadın > 142801-kadin-hareketinde-ifsa-esas-midir](https://m.bianet.org/kadin/142801-kadin-hareketinde-ifsa-esas-midir), 2012, (Erişim Tarihi: 10.10. 2019).

³DOĞAN, Derya, “Unutulma Hakkı ve Uygulanması”, **30. Bilişim Kurultayı Bildiriler Kitabı**, (Editör: İzzet Gökhan ÖZBİLGİN), Türkiye Bilişim Derneği Yayınları, Ankara, 2013, s. 7.

ihlallerinin, hiç değilse bir kısmının önüne geçebilmek için kişilerin kendilerine ait kişisel verilerin dijital ortamdan kaldırılmasına yönelik talepleri, beraberinde unutulma hakkına olan ilgiyi artırmıştır.⁴ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun⁵ yürürlüğe girmesinden sonra bu kanunda unutulma hakkı ile ilgili hiçbir hüküm olmadığı halde⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun⁷ unutulma hakkına yer verdiği kararının ardından Türkiye'de de bu hak gündeme gelmeye başlamıştır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun⁸ cinsel saldırıya⁹ uğrayan davacının yargılama süresince aktardığı saldırıya ilişkin bilgilerin, mağdur ve sanık

⁴YILMAZ, Berrak, **Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara 2019, s.177; SÖZÜER, Eren, **Unutulma Hakkı İnsan Hakları Hukuku Perspektifinden Bir İnceleme**, On iki Levha Yayınları, İstanbul 2017, Önsöz.

⁵6689 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Kabul Tarihi 24/03/2016, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi 07.04.2016, Sayı 29677.

⁶ELMALICA, Hasan, "Bilişim Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 65, Sayı 4, Ankara, 2016, s. 1622-1627.

⁷Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı, E. 2014/4-56, K. 2015/1679, T. 17.06.2015

⁸Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı, E. 2014/4-56, K.2015/1679, T. 17.06.2015.

⁹Cinsel taciz ve cinsel saldırı Türk Ceza Kanunu bakımından ayrı ayrı tanımlanmış olup farklı suçlardır. Ancak hukuk dışındaki literatürde cinsel taciz ve cinsel saldırı kavramları iç içe geçmiş biçimde çoğunlukla da cinsel taciz kavramı cinsel saldırıyı da kapsayacak biçimde kullanılabilir. Bu makale ceza hukuku bakımından bir değerlendirme olmayıp sadece cinsel saldırı faillerinin unutulma hakkından yararlanıp yararlanamayacağı ile sınırlıdır. Bu nedenle makale boyunca atıf yapılan kaynaklarda bu ayırım gözetilmemişse bu kaynaklarda kavrama sadık kalınacaktır. Zira bu kullanıma özellikle de yabancı literatür söz konusu olduğunda sadık kalınmadığında makalenin anlaşılması çok zorlaşacaktır. Yine de Türk Ceza Kanunu'nda cinsel saldırı ve cinsel taciz suçlarının farklı düzenlendiğinin gözden kaçırılmaması gerektiğinden bu suçların Türk Ceza Kanundaki düzenleniş biçimine de aşağıda yer verilmiştir.

Cinsel saldırı

Madde 102- (Değişik: 18/6/2014-6545/58 md.) (1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir. (2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır. 8994 (3) Suçun; a) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı, b) Kamu görevinin, vesayet veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından, d) Silahla veya birden fazla kişi tarafından

isimleri rumuzlanmadan bir kitapta yayınlanması hususunda cinsel saldırı mağduru kadının unutulma hakkından yararlandırılmasına yönelik kararı dikkat çekmiştir.¹⁰ Ardından Korkuteli Sulh Ceza Mahkemesince cinsel saldırı suçundan hüküm giymiş R. Ç'nin unutulma hakkından yararlanması gerektiğine¹¹ dair karar verildikten sonra, cinsel saldırı suçundan hüküm giyen diğer kişilerin de bu haktan yararlanıp yararlanamayacağı tartışılmaya başlamıştır. Ancak cinsel saldırı suçundan hüküm giyenlerin unutulma hakkından yararlanıp yararlanamayacağına ilişkin tartışmalarda unutulma hakkı kendi başına bir insan hakkı olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada unutulma hakkının insan hakkı olup olmadığı İoanna Kuçuradi'nin insan hakları yaklaşımından hareketle ele alınacaktır.

Bu çalışma için Kuçuradi'nin görüşlerinin tercih edilmesinin sebebi, onun “*insan haklarına ilişkin yaygın ve daha ziyade uluslararası hukuka dayanan yaklaşımlardan farklı olarak, insan haklarına felsefi açıdan bakan ve antropolojik bilgi üzerine temellenen insan onuru/değeri kavramları ekseninde oluşturulmuş*” olmasıdır.¹² Ayrıca onun görüşlerinde

birlikte, e) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen cezalar yarı oranında artırılır. (4) Cinsel saldırı için başvuru cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır. (5) Suç sonucu mağdurun bütünsel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Cinsel taciz

Madde 105- (1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.(1) (2) (Değişik: 18/6/2014-6545/61 md.) Suçun; a) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkisinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, b) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından, c) Aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, d) Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, e) Teşhir suretiyle, işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

¹⁰Bkz. KÜPELİ, Ceren, “Şiddet Mağduru Kadınların Unutulma Hakkı”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt 22, Sayı 1, İstanbul 2016, s. 229-239.

¹¹Korkuteli Sulh Ceza Mahkemesi Kararı K. 2020/334, T. 13.08.2020.

¹²YÜCEL DERİCİLER, Özge, “İoanna Kuçuradi'nin İnsan Haklarına Yaklaşımı Çerçevesinde Sosyal Hakların Korunması Sorunu”, **İoanna Kuçuradi Çağın Olayları Arasında**, (Editörler: Betül ÇOTUKSÖKEN, Gülriz UYGUR, Hülya ŞİMGA), Tarihçi Kitabevi Yayınları, İstanbul 2014, s. 182.

YÜHFD Cilt: XIX Sayı:1 (2022)

günümüzdeki yaygın insan hakları yaklaşımlarından farklı olarak, insan hakları sadece muamele görmeye ilişkin taleplerle sınırlı olmayıp, hem muamele görme ilkeleri hem de muamele etme ilkeleri olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda onun yaklaşımında, insan hakları ile insan onuru arasında insan haklarının etik yönünü gösterecek biçimde bağ kurulması mümkündür.¹³ Ancak unutulma hakkının bir insan hakkı olup olmadığının Kuçuradi'nin insan hakları yaklaşımından hareketle tartışmasına geçmeden önce unutulma hakkının ne olduğunun tanımlanması gerekmektedir.

II. UNUTULMA HAKKININ HUKUKİ TANIMI

Unutulma hakkı, Avrupa Komisyonunca 95/46/EC sayılı Veri Koruma Direktifinde değişiklik yapılmasına dair taslak metnin 17. maddesinin kenar başlığında unutulma hakkı ve silme hakkı başlığı altında kişilerin kendilerine ait kişisel verilerin silinmesini talep etme hakkı olarak düzenlenmiştir.¹⁴ 2010 yılında *Mario Costeja Gonzalez* bir İspanyol gazetesinin kendi mülküyle ilgili iflas davasını konu alan, bilgilerin Google arama motorlarından silinmesine ilişkin talebi Google tarafından reddedilince, bu konuyla ilgili Avrupa Toplulukları Adalet Divanına başvurdu. Bu başvuru üzerine ATAD 13 Mayıs 2014 tarihli *Google v. Costeja Gonzalez* kararında Google arama motorlarının operatörleri tarafından gerçekleştirilen bu işlemin emlak satışı ile ilgili Google arama motorlarında arama yapıldığında gerekli bilgilerin düzeltilmesine yönelik karar vermiştir.¹⁵ Bu kararda unutulma hakkı insan hakkı olarak değerlendirilerek; bu hakkın ifade özgürlüğü ve diğer temel haklarla ilgisinin kurulması gerektiği de belirtilmiştir.¹⁶ Her ne kadar 95/46/EC sayılı direktifte ve ATAD'ın kararında unutulma hakkına açıkça yer verilse de ne direktifte ne de kararda unutulma hakkının tanımı yapılmamıştır. Ancak Cécile de Terwangne'ye göre kişilerin geçmişlerine indirgenmemeleri ve geçmişleri nedeniyle darmadağın olmalarının önlenmesi bakımından son

¹³İSPİR TOPRAK, Zeynep, “İnsan Onuru Kavramı ve İnsan Hakları Üzerine” **İoanna Kuçuradi Çağın Olayları Arasında** (Editörler: Betül ÇOTUKSÖKEN, Gülriz UYGUR, Hülya ŞİMGİ), Tarihçi Kitabevi Yayınları, İstanbul 2014, s. 119.

¹⁴Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data and On the Free Movement of Such Data (General Data Protection Regulation) European Commission, 2012, Article 17: "Right to be Forgotten and to Erasure".

¹⁵JONES, Meg Leta, *Ctrl + Z: The Right to Be Forgotten*, NYU Press, 2016, s. Introduction.

¹⁶LYNSKEY, Orla, “Control over Personal Data in a Digital Age: Google Spain v AEPD and Mario Costeja Gonzalez”, **Modern Law Review**, Volume 78, Number 3, 2015, s. 523.

derece önemli olan unutulma hakkı ile ne kastedildiğini doğru anlamak önemlidir.¹⁷

Unutulma hakkının önemine vurgu yapan bazı yazarlarca unutulma hakkı farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Örneğin Rolf Weber'e göre unutulma hakkı kişisel verilerinin silinmesini sağlayarak bireylerin üçüncü kişilerce izlenmemesi gerektiği iddiasını yansıtmaktadır.¹⁸ Buna paralel olarak Paul Bernal unutulma hakkının kişilere sadece geçmişlerine ilişkin verileri kontrol etme hakkı tanınmayıp, aynı zamanda geçmişlerine ilişkin bilgileri silme ve düzeltme imkânı sağladığı ve kişilerin kendilerine ilişkin bilgilerin veri kontrolü yapanlar tarafından doğrudan silinmesi isteme hakkı verdiğiinden unutulma hakkının silme hakkının değişik versiyonu olduğu ileri sürmektedir.¹⁹ Oysa Bert-Jaap Koops'a göre unutulma hakkı başkaları tarafından unutulmaya yönelik olduğundan üçüncü şahısların perspektifini içermektedir.²⁰ Bu noktadan hareketle Terwangne'ye göre silme hakkı veri öznelerine kendilerine ilişkin yasal olmayan verileri sınırlama veya durdurma hakkı verse de, unutulma hakkı veri kontrolü yapanlara hukuki sorumluluk yükleme ve veri sahibine kişisel verilerin işlenmesine itiraz hakkı verdiği için sadece silme hakkına indirgenmez. Bu doğrultuda Terwangne, unutulma hakkını “*zamanla herkese açık hale gelen verileri geçmişten geri getirmeyi durdurmak*” biçiminde tanımlamaktadır.²¹

Unutulma hakkına yönelik yukarıda belirtilen nitelemeler ve tanımlamalarda, kişilerin kendileri ile ilgili bilgileri tam olarak kontrol etmeye hakları olduğu ve kontrolü sağlayabilmek için gerekirse kendileriyle ilgili bilgileri dijital ortamdan silmeye hakları olduğu ifade edilmektedir. Buradan hareketle bu hak çoğunlukla dijital teknolojideki gelişmelerle ilgisinde ele alınmaktadır. Bu tanımlarda dijital teknolojinin yanlış

¹⁷TERWANGNE, Cécile de “The Right to be Forgotten and the Informational Autonomy in the Digital Environment”, https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC86750/jrc86750_cecile_fv.pdf, (Erişim Tarihi: 15.03.2020).

¹⁸WEBER, Rolf H., “The Right to be Forgotten More than a Pandora's Box”, **Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law**, Number 2, 2011, s. 120.

¹⁹BERNAL, Paul, “A right to delete” **European Journal of Law and Technology**, Volume 2, Number 2, 2011, <http://ejlt.org/article/view/75>, (Erişim Tarihi: 15.03.2020).

²⁰KOOPS, Bert-Jaap, “Forgetting Footprints, Shunning Shadows: A Critical Analysis of the *Right to Be Forgotten* in Big Data Practice”, **Tilburg Institute for Law, Technology, and Society**, Volume 8, Issue 3, 2011, s. 230-234.

²¹TERWANGNE, De, “The Right to be Forgotten and the Informational Autonomy in the Digital Environment”, https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC86750/jrc86750_cecile_fv.pdf (Erişim Tarihi: 15.03.2020).

kullanımından kaynaklı mahremiyet ihlalini önleme potansiyeline ve dijital teknolojiyle bağlantılı veri saklamaya odaklanılmaktadır. Oysa kişilerin geçmişte yaşadıkları olaylar nedeniyle damgalanmaktan kurtulup yeni bir başlangıç yapma isteği günümüze özgü bir durum değildir. Dolayısıyla bu hakkın sadece dijital teknolojiyle bağlantılı olarak ele alınması bu hakkın dijital çağ öncesine ilişkin arka planın gözden kaçırılmasına neden olduğu belirtilebilir.

Yukarıda açıklanmaya çalışıldığı gibi unutulma hakkının dijital çağ öncesine ilişkin arka planının gözden kaçırılması bu hakkın tanımlanması bakımından önemli bir eksikliktir. Ancak bu eksikliği Eren Sözüer'in unutulma hakkını "*bireyin geçmişte hukuka uygun olarak yayılmış ve doğru nitelikteki bilgilerin zamanın geçmesine bağlı olarak erişimden kaldırılması ya da gündeme getirilmemesini talep etme hakkı*"²² olarak tanımlamasıyla giderdiği söylenebilir. Ayrıca Sözüer'in tanımında yer alan doğru bilgi ve bu bilginin hukuka uygun olarak yayılmasına yer verilmesi unutulma hakkının sınırlarının belirlenmesi bakımından önemlidir. Zira bu tanımdan yola çıkıldığında kişiler hakkında doğru olmayan bilgilerin yayılması unutulma hakkı ile ilgili olmayıp kişilerin başka hukuki haklarıyla ilgilidir.²³

Dijital teknolojideki gelişmelere paralel biçimde dijital ortamlarda kişilerin özel hayatlarının ifşa edilmesi kişileri sonsuza dek bağlayıp, pratikte kişilerin onlardan kaçmasını imkânsız hale getirmektedir. Bu nedenle onları kendilerine ilişkin bilgilerin süresiz olarak saklanmasının zararlı etkilerinden korumaya yönelik olan unutulma hakkı, dijital teknolojinin gelişmesiyle özel bir önem kazanmıştır. Unutulma hakkının çeşitli hukuk düzenlerinde kendine yer bulmasından hareketle ve uluslararası hukukta da öneminin artmasına dayanılarak, özellikle de temel bir hak olan özel yaşamın gizliliğin korunması için var olması gereken, ancak ifade özgürlüğü ve diğer temel hakların korunmasına engel olmaması gereken bir insan hakkı olduğu ileri sürülmüştür. Yani bir taraftan unutulma hakkı söz konusu iken diğer tarafta ifade özgürlüğünün bu hak sebebiyle sınırlanması söz konusu olabilmekte, dolayısıyla haklar arasında bir dengeleme veya bir hakka öncelik verme tartışması ortaya çıkabilmektedir. Ancak çalışmamız bakımından Kuçuradi'nin görüşleri esas alınmaktadır ve bu nedenle hangi hakkın öncelikli olduğu tartışması dışarıda tutulmaktadır. Zira Kuçuradi'nin görüşlerinde hukuki hakların çatışması ve dengelenmesinden ziyade bir hakkın insan hakkı olup olmadığı önem arz

²²SÖZÜER, 2017, s. 205.

²³SÖZÜER, 2017, s. 43-44.

etmektedir. Bu sebeple onun insan hakları yaklaşımından hareketle unutulma hakkının bir insan hakkı olup olmadığı üzerinde durulabilir.

III. İOANNA KUÇURADİ'NİN YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE UNUTULMA HAKKI

Günümüzde “*İnsan hakları farklı insanlar için farklı anlamlara gelmektedir. İnsanlar yüksek değer yüklemek istedikleri şeyleri kolayca insan hakları içine koymakta, hoşlanmadıkları şeyleri ise bir insan hakkı ihlali olarak etiketlemektedir*”.²⁴ Oysa Kuçuradi’ye göre “*İnsan hakları, belirli tarihsel koşullarda, insanın bazı yapısal olanaklarının değerinin bilgisinden türetilen normlardır. İnsanın bu yapısal olanaklarının gerçekleşebilmesi için gerekli olduğu düşünülen koşulları dile getirirler. İnsanın değerini-varlıktaki özel yerini- korumayı amaçlar.*”²⁵ Bu normlar insan türüne özgü olan olanakların gerçekleştirilebilmesinin zorunlu koşullarını ortaya koymaktadır.²⁶ Başka bir ifadeyle “*insan hakları, her insanla ilgili bazı gerekleri dile getirirler, bu gerekler, insanın değerini tanıma ve koruma istemleri olarak, yani insanları yalnızca insan oldukları için koruma istemleri olarak ortaya çıkar*”.²⁷

Kuçuradi her bir insan hakkının temelinde insanın değeri olduğunu söylemektedir. O’na göre değer bir şeyin içinde bulunduğu alandaki ayırıcı özelliği, onu o şey yapan yanı ve özel yeri olduğundan, insanının değeri diğer canlılar arasındaki yerine ve insanı diğer canlılardan ayıran özelliklerine göre ve olanaklarına bakarak belirlenir.²⁸ İnsanın değerleri ise saygı, sevgi, dürüstlük, adalet, eşitlik gibi etik değerler ile sanat, bilim, felsefe teknik gibi insan başarılarıdır. Başka bir ifadeyle insanın değeri ile değerlerin aynı şey olmadığını söylemektedir. Bu noktadan hareketle insanı değerli kılanın sevgi, saygı, güven gibi değerleri gerçekleştirme olanağını

²⁴NEVILLE Andrew, Is it a Human Right to be Forgotten? Conceptualizing the World View, **Santa Clara Journal of Intenational Law**, Vol:15, s. 170-171. Erişim Tarihi: 04.04.2020. <https://digitalcommons.law.scu.edu/scujil>

²⁵TOMASAEVKSİ Katherine “The Right to Define, What Human Rights are: International Human Rights Making, Editor, KUÇURADİ İoanna, **The Idea of Human Rights**, Philosophical Society of Turkey, Ankara 1995, s.59, Aktaran TEPE Harun, “İnsan Doğası ve İnsan Hakları: İki Yaklaşım”, **İnsan Hakları Felsefesi**, Bilgesu Yayınları, Ankara, 2018, s, 49.

²⁶KUÇURADİ İoanna, “Felsefe ve İnsan Hakları”, **İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları**, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara, 2018a, s. 1-2.

²⁷KUÇURADİ, 2018a, s.1-2

²⁸KUÇURADİ, “İnsan Onuru Kavramı ve İnsan Hakları”, **İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları**, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 2018c, s. 70-75.

kendinde taşıması değerleri değerli kılanın ise insansal olanların gerçekleştirilmesinde rol oynaması olduğu ileri sürülebilir.²⁹

Kuçuradi kendi insan hakları yaklaşımını insanın olanaklarından ve bu olanakların gerçekleşmesini sağlayabilecek koşulların bilgisinden hareketle oluşturmaktadır. Ona göre insan hakları kişilerde insanın olanaklarını koruma istemleridir, insanın olanaklarını gerçekleşmesini olanaksız kılan koşulların tersinin talebidir.³⁰ Bu nedenle de insan haklarının amacının insan türüne ait olanakların her kişi için gerçekleştirilmesi ve geliştirmesi olduğunu belirtmektedir.³¹ Buradan yola çıkarak insan haklarını, insanın olanaklarını gerçekleştirilmesinde ona dokunulmamasını sağlayan işkence yasağı, düşünce ve kanaat özgürlüğü, toplantı özgürlüğü, vs. talepler ile kişinin insansal olanaklarının gerçekleştirilmesinin önkoşulunu sağlamaya yönelik, sağlık hakkı, eğitim hakkı vs. talepler olarak nitelendirmektedir.³²

Kişileri kendilerine ilişkin bilgilerin süresiz olarak saklanması zararlı etkilerinden korumaya yönelik bir hak olan unutulma hakkı, bazı hukuk düzenlerinde insan hakkı olarak kabul edilmektedir. Ancak Kuçuradi'nin görüşlerinden hareket edildiğinde unutulma hakkının bir insan hakkı olduğu söylemek çok kolay değildir. Zira yukarıda da açıklanmaya çalışıldığı gibi onun insan hakları yaklaşımında her kişi hakkı insan hakkı olarak değerlendirilmeyip, sadece insanın olanaklarını gerçekleştirirken insana dokunulmamasına yönelik talepler ile insanın olanaklarının gerçekleştirilmesinin önkoşulunu sağlamaya yönelik talepler insan hakları olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca bu olanakların her bir kişide, yani her insanda gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesi amaçlamaktadır. Oysa bireyin geçmişte hukuka uygun olarak yayılmış ve doğru nitelikteki bilgilerin zamanın geçmesine bağlı olarak erişimden kaldırılması ya da gündeme getirilmemesini talep etme hakkı olan unutulma hakkı, her şeyden önce insanın olanaklarını gerçekleştirilmesiyle ilgili değildir. Yani unutulma hakkı bu olanaklara dokunulmamasıyla sınırlı olmadığı gibi olanakların gerçekleştirilmesi için ön koşul sağlamaya da ilgili değildir. Dolayısıyla Kuçuradi'nin sağlık veya eğitim hakkı gibi istisnasız her kişide istemeyi

²⁹TEPE Harun, “Çocuk, Etik Değerler ve Değerler Eğitimi” **Teorik Etik Etiğin Bilgisel Sorunları**, Bilgesu Yayınları, Ankara, 2016, s. 134-135.

³⁰İSPİR TOPRAK, 2014, s.115-119.

³¹TEPE, Harun, “İnsan Doğası ve İnsan Hakları: İki Yaklaşım”, **İnsan Hakları Felsefesi**, Bilgesu Yayınları, Ankara, 2018a, s. 19.

³²KUÇURADI İoanna, “Etik İlkeler ve Hukukun Temel Öncüller Olarak İnsan Hakları”, **İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları**, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara, 2018b, s. 62-66.

içeren yaklaşımında unutulma hakkını kendi başına bir insan hakkı olarak görmek ve her durumda talep edebilmek mümkün değildir. Bu noktada çeşitli hukuk düzenlerinde veya belgelerde unutulma hakkının bir insan hakkı olarak tanımlanması Kuçuradi'nin görüşleri bakımından önemli değildir. Zira Kuçuradi'nin yaklaşımında bir hakkın insan hakkı olup olmadığının o hakkın çeşitli hukuk düzenlerince tanınmasıyla bir ilgisi bulunmamaktadır.

Elbette unutulma hakkı, kişilerin geçmişlerine mahkûm olmalarının önüne geçilmesine zemin hazırlayarak geçmişte hata yapmış veya başından kötü bir olay geçmiş kişilerin, kötü anılarıyla sonsuza dek hatırlanmalarına engel olunması bakımından önemlidir.³³ Ancak Kuçuradi'nin insan hakları yaklaşımından yola çıkıldığında unutulma hakkı, kişilere ait bilgilerin ifşasının onlara onur sahibi birer varlık olarak muamele görmesi ve onların özel hayatlarının gizliliğine zarar verilmesinin engellenmesi bağlamında düşünülebilir. Bu doğrultuda unutulma hakkının hakkın mahremiyet hakkının korunmasını sağlayan bir hukuki hak olabileceği ancak başlı başına bir insan hakkı olamayacağı ileri sürülebilir. Diğer bir ifadeyle Kuçuradi'nin görüşleri bakımından her durumda uygulanması gereken sağlık ve eğitim gibi bir insan hakkı olmasa da mahremiyet hakkını korumaya yarayan bir hukuki hak olarak ele alınabilir.

Unutulma hakkı mahremiyet hakkının korunmasına yönelik işlevi bakımından da oldukça önemlidir. Zira günümüzde özellikle de dijital teknoloji kullanılarak çok fazla mahremiyete müdahale edilmektedir. Bu doğrultuda Charles Friedt mahremiyetin artık kaygı verici bir konu olmaya başladığını ileri sürdüğü makalesinde, mahremiyet olmadan sevgi, saygı, güven ve dostluk değerlerine dayalı ilişkilerin kurulmasının ve sürdürülmesinin mümkün olmadığını söyleyerek mahremiyete yönelik tehditlerin bütünlüklü insanlar olunmasını engellendiğini belirtmektedir. Friedt, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinin çok arttığını ifade etmektedir. Özellikle elektronik cihazların gelişimi ile birlikte daha önce müdahale edilmemiş alanlara insanların sinsice nüfuz ettiğine dikkat çekmektedir.³⁴ Oysa mahremiyet kişilerinin kendileriyle ilgili bilgileri kontrol etmelerine, ilişkilerini şekillendirmelerine, kişiliğin oluşturulmasına ve geliştirilmesine ciddi katkı sağlaması bakımdan önemlidir. Ayrıca sevgi, saygı, güven vb. etik ilişki değerleriyle oluşmasına ve korunmasına zemin

³³YAVUZ, Can, **Unutulma Hakkı**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016, s. 47; SÖZÜER, 2017, s.11,

³⁴FRIEDT, Charles, "Privacy", **The Yale Law Journal**, Vol. 77, 1968, s. 475.
YÜHFD Cilt: XIX Sayı:1 (2022)

hazırladığı için de mahremiyet ile insan onuru arasında sıkı bağ kurulması mümkündür.³⁵ Kuçuradi'nin değerlere vurgu yapan yaklaşımı düşünüldüğünde, Friedt'in bu değerlendirmeleriyle mahremiyet hakkıyla ilgisinde bir hukuki hak olarak unutulma hakkının önemi ve ilişkisi daha kolay fark edilebilir.

Anita L Allen ise sevgi, güven ve saygı gibi değerlerden çok toplumsal koşullara odaklanarak, sanal ortamlarda kadınların mahremiyetlerinin erkeklerden daha fazla tehdit altında hissettiklerini söylemektedir. Allen sanal ortamlarda kadınların ikincil konumda ve erkeklerin uzantısı olan kolay hedefler olarak görülmeleri ve bu ortamlarda davranışlarından erkeklerden daha fazla sorumlu olmalarına yönelik beklentilerin gerçek dünyadaki durumdan farklı olmadığını iddia etmektedir. Başka bir ifadeyle sanal ortamdaki kadınların ikincil konumuyla gerçek dünyada ikincil konumda olmanın birbirinden bağımsız olmadığını söylemektedir. Bu noktadan hareketle Allen kadınların erkeklere tâbi olmaları gerektiğine ilişkin beklentiler nedeniyle onların özgür seçimlerine dayalı ve yaşamlarını anlamlı kılacak bir mahrem alan oluşturmalarının gerçek yaşamda olduğu kadar sanal platformlarda da pek mümkün olmadığını sürmektedir.³⁶

Yukarıda da belirtildiği gibi Kuçuradi'nin görüşlerinde merkezi bir yeri olan insan onuru ile mahremiyet arasında çok sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Kuçuradi insan onurunu "*insanın değerinin farkındalığı olarak*"³⁷, yani insanın nesnel değerinin öznel karşılığı olarak nitelendirmektedir. Zaten "*bir şey yapan, bir eylemde bulunan kişi, insan onuruna veya değerine zarar vermek istemiyorsa, başka bir deyişle etik eylemde bulunmak istiyorsa, nasıl davranması gerektiğini söyleyen insan hakları normlarıdır*".³⁸ Bu noktadan hareketle o, insan onurunu insan haklarının etik boyutuyla ilişkilendirmektedir. Zira ona göre, insanların görmesi ve başka insanlara da göstermesi gereken muameleyi dile getiren insan hakları da etik ilkeler niteliğindedir. Buradan yola çıkıldığında insan onurunu korumak isteyen kişi, sadece belirli türden muamele görmek istemekle yetinmeyecektir. Kendisinin de aynı muameleyi, yine insan onurunu

³⁵ÖZDEMİR, Nadire, **İlişkisel Özerklik Bağlamında Evli Birey**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016, s. 248.

³⁶ALLEN, Anita L. "Gender and Privacy in Cyberspace", **Standford Law Review**, Vol. 52, s. 1175-1190.

³⁷KUÇURADI, 2018, s. 72.

³⁸TEPE, Harun, "İnsan Hakları: Kavram, Kapsam ve Ölçüt", **İnsan Hakları Felsefesi**, Bilgesu Yayınları, Ankara, 2018a, s. 86

korumak için diğer insanlara göstermesi gerekecektir.³⁹ Dolayısıyla insanın değerinin bilgisi ona sahip olanlar için, doğal ve rastlantısal özellikleri ne olursa olsun başka insanlara, hatta bu değerinin farkında olmayanlara da bu değere uygun muamele etmeyi gerektirir.⁴⁰ Bu hususu Kuçuradi şu şekilde ifade etmektedir: “Bir kişide bir insan hakkının korunması söz konusu olunca, bu kişinin kim olduğu önemli değildir; başkasının bir insan hakkının çiğnenmiş olması bile önemli değil. İnsan olması, insan haklarının onun içinde korunması hakkını sağlıyor ona. Bir insan hakkını insan hakkı yapan, yani hiçbir insanda çiğnenmemesi ya da sağlanması gerekliliği, insanın olanaklarının bilgisinde temelini buluyor.”⁴¹ Bu nedenle cinsel tacizde veya saldırıda bulunan kişiler her ne kadar taciz ettikleri veya saldırıda buldukları kişilere karşı insan onuruna yakışmayacak biçimde muamele etmiş olsalar da, bu kişilerin açık kimliklerini ifşa edilmesinin insanın onur sahibi varlık olduğu düşüncesiyle bağdaşıp bağdaşmadığı tartışmalıdır. Yani bu hakkın her kişi için uygulama bulması gereken mutlak bir niteliğe sahip olup olmadığı konusunda uzlaşa bulunmamaktadır. Dolayısıyla açık kimliklerinin bilinirliğini ortadan kaldırmak isteyen her cinsel saldırı failinin unutulma hakkından yararlanmasının gerekli olup olmadığı ele alınması gerekmektedir. Ancak unutulma hakkının çağımızda yeniden gündeme gelmesinde bireylerin kendilerine ilişkin istemedikleri bilgilerin dijital platformlarda yayılması etkili olmuştur. Dolayısıyla bu meseleden önce cinsel taciz veya saldırı faillerinin bu platformlarda ifşa edilmesi üzerinde durulabilir. Bu kapsamda aşağıda özellikle “#MeToo (ben de)” hareketi üzerinden değerlendirme yapılacaktır.

IV. CİNSEL TACİZ FAİLLERİNİN İFŞA EDİLMESİ⁴²

“#MeToo bir arkadaş tarafından öneriliyor: Eğer tüm cinsel tacize uğramış kadınlar #MeToo yazarsa, insanlara sorunun büyüklüğü hakkında fikir verebiliriz.”⁴³

#MeToo hareketi kendisi de cinsel tacize uğramış bir aktivist olan Tarana Burke tarafından kendisiyle benzer deneyimleri yaşamış daha

³⁹İSPİR TOPRAK, 2014, s. 120.

⁴⁰KUÇURADİ, 2018, s. 72-73.

⁴¹KUÇURADİ, 2018a, s. 2.

⁴²Bu çalışma için uygun görülen Sözüer’in unutulma hakkı tanımında kişiler hakkında doğru olmayan bilgilerin yayılması unutulma hakkı ile ilgili olmayıp başka hukuki haklar ile ilgili olduğundan cinsel taciz faillerinin ifşa edilmesi masumiyet karinesi bakımından tartışılmayacaktır.

⁴³15 Ekim 2017 tarihinde Alyssa Milano’nun Twitter hesabından (#MeToo).
YÜHFD Cilt: XIX Sayı:1 (2022)

savunmasız konumda olan özellikle de genç ve siyah kadınların yaşadıklarını anlatmaları için 2006 yılında bir Amerikan sosyal network servisi olan Myspace'de başlatılmıştır.⁴⁴ Hareket 2017 yılında yukarıdaki alıntının yapıldığı Alyssa Milano'nun Twitter hesabından yaptığı paylaşımının ses getirmesinin ardından ilk önce Amerika Birleşik Devletleri'nde, sonrasında başka ülkelerde yaygınlaşmıştır.⁴⁵

#MeToo hareketi ile cinsel tacize maruz kalmış genç ve siyah kadınlar gibi daha savunmasız konumda ve eşitsizliğe daha fazla maruz kalmış kadınlar arasında dayanışma olanağı oluşturularak cinsel tacizle ilgili sessizliğin kırılması amaçlanmıştır. Bu kişiler sosyal medyada eşzamanlı olarak taciz deneyimlerini paylaşarak ve kamuoyunun cinsel tacizle ilgili farkındalığını artırarak cinsel tacizin görünür kılınmasını hedeflemişlerdir. Bu doğrultuda farkındalık artırmanın cinsel tacizde bulunan kişiler ile cinsel tacize uğrayanlar kişiler arasında bireysel bir mesele olmaktan ziyade cinsel tacizin cinsiyet eşitsizliğinin bir ürünü olduğunu ortaya koymaya çalışmışlardır.⁴⁶

Debra L. Jackson'a göre #MeToo hareketi insanlara sorunun büyüklüğü hakkında fikir vermenin ötesindedir. Zira istenilmeyen cinsel davranışa maruz kalanların yaşadıklarının hâkim kültürece cinsel taciz olarak kabul edilmeyişine karşı, maruz kalınan davranışı cinsel taciz olarak kabul ettirme mücadelesidir.⁴⁷ Ancak Jackson bu mücadelenin hiç kolay olmadığını özellikle de cinsel tacizle ilgili bilgisel adaletsizliklerin (*epistemic injustices*) bu mücadeleyi zorlaştırdığına dikkat çekmektedir.⁴⁸

Miranda Fricker'e göre bilgisel adaletsizlik güç ilişkilerinin bilgiyi etkilemesiyle ilgili olup bilgisel olarak yanlış tanınmayla ilgilidir. O'na göre

⁴⁴OHLHEISER, Abby "The woman behind 'MeToo' knew the power of the phrase when she created it – 10 years ago" 19 Ekim 2017 tarihli The Washington Post gazetesi arşivinden.

⁴⁵OHLHEISER, "The woman behind 'MeToo'...", The Washington Post gazetesi arşivinden; FILEBORN Bianca and LONEY-HOWES, Rachel "Introduction: Mapping the Emergence of #MeToo", **MeToo and The Politics of Social Change**, Editor: Bianca FILEBORN and Rachel LONEY-HOWES, Springer Nature Press, 2019, s. 3-8.

Türkiye'de de 14 Şubat 2015 tarihinde paylaşılan #sendeanlat hashtag'i üzerinden yapılan paylaşımlar bu kapsamda düşünülebilir.

⁴⁶OHLHEISER, "The woman behind 'MeToo'...", The Washington Post gazetesi arşivinden; JACKSON, Debra L., "MeToo: Epistemic Injustice and the Struggle for Recognition", **Feminist Philosophy Quarterly**, Volume 4, Issue 4, s.1-5.

LONEY-HOWES, Rachel, "The Politics of the Personal: The Evolution of Anti-rape Activism From Second-Wave Feminism to #MeToo", Editors: Bianca Fileborn and Rachel Loney-Howes, Springer Nature Press, 2019, s. 28-32

⁴⁷JACKSON, 2018, s. 1-5.

⁴⁸JACKSON, 2018, s. 5-12.

bilgisel adaletsizlikle tanıklıkla ilgili adaletsizlik (*testimonial injustice*) ve hermeneutik adaletsizlik (*hermeneutic injustice*) olarak iki farklı şekilde karşılaşılmaktadır.⁴⁹ Tanıklıkla ilgili adaletsizlik kişilere kadın olmaları siyah olmaları vb. özellikleri nedeniyle onlara önyargılı davranmasıyla ilgilidir. Bu adaletsizlik türü toplumda daha az güç sahibi olanlara daha az inanmaya ve güvenmeye dayalıdır. Bu kişilere güvenilmemesi de onların dinlenmeye değer görülmemesine ve deneyimlerinin ciddiye alınmamasına sebep olmaktadır. Hermeneutik adaletsizlik ise kişinin kendisinin veya içinde bulunduğu grubun içinde bulunduğu yapısal adaletsizliklerden kaynaklı olarak marjinalleştirilmesi nedeniyle kendi deneyimini aktaracağı veya onu anlamlı kılacak bilgisel kaynakların eksikliği nedeniyle sosyal dünyayı kendi deneyimine göre yorumlama imkânına sahip olamamaktır. Buradaki adaletsizlik dinleyenlerden değil, yapısal adaletsizliklere (*structural injustices*) dayalı önyargılardan kaynaklanmaktadır. Örneğin cinsel taciz kamusal bir sorun olarak ortaya koyulmadığı dönemlerde istemediği cinsel davranışa maruz kalanların histerik veya frijit olarak yorumlanmaları bu bağlamda düşünülebilir.⁵⁰ Dolayısıyla #MeToo hareketinin adaletsizliğin farklı biçimlerini gösterme konusunda bir imkân sağladığı ileri sürülebilir. Zaten Jackson'a göre #MeToo hareketinin başladığı hâkim kültüre göre, yabancı erkeklerin tecavüz ettiği sadece beyaz, varlıklı, tecavüz sırasında fiziksel şiddete uğrayan kadınların yaşadıkları tecavüz olarak kabul edilmektedir. Bu algıya göre siyah kadınlar tecavüze uğramazlar, yakın ilişkide tacize uğradığını söyleyenler ilişkilerinde başarısız oldukları için intikam almak isteyenlerdir. Mesela erkekler sürekli cinsel arzu duydukları için bir kadının tacizinden asla rahatsız olmazlar gibi önyargılara veya deneyimleri görmezden gelinerek bazı kişiler bilgisel adaletsizliğe maruz kalmaktadır.⁵¹ Bu bakımdan Gülriz Uygur'un şu tespiti son derece önemlidir: Bilgisel adaletsizlik, güç ilişkilerinin bilgiyi etkilemesiyle ilgilidir ve daha az güç sahibi olanların bilen olarak kabul edilmemesi kişileri sessizleştirmektedir.⁵² Bu noktadan yola çıkıldığında Jackson da #MeToo hareketinin cinsel tacize maruz kalanların kendi deneyimlerinin adını taciz olarak koyabilme ve

⁴⁹FRICKER, Miranda, *Epistemic Injustice: Power the Ethics of Knowing*, Oxford University Press, 2007, s. 1-2.

UYGUR, Gülriz, *Hukukta Adaletsizliği Görmek*, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2013, s. 103-111.

⁵⁰UYGUR, 2013, s. 103-111.

⁵¹JACKSON, 2018, s. 5-6.

⁵²UYGUR, 2013, s. 103-111.

YÜHFD Cilt: XIX Sayı:1 (2022)

yaşadıklarının taciz olduğunu anlatarak sessizliklerini kırmaları bakımından cinsel tacizle ilgili bilgisel adaletsizliklerin üstesinden gelinme potansiyeline işaret etmektedir. Ancak ona göre bu hareket başkaları tarafından tanınmaya dayalıdır ve bu hareket içinde de bazı insanların deneyimlerine yeterince yer verilmemesi de olasıdır. Yani bu kimselerin marjinalleştirilip bilgisel adaletsizliğe uğrama olasılıkları yok sayılmamalıdır.⁵³ Zaten bu hareket ırkı, sınıfı veya cinsel yönelimi bakımından dezavantajlı kişilerin yaşadıkları cinsel tacizle ilgili göz ardı edilmiş deneyimlerin konuşulmaya başlanması bakımından önemli bulunurken, bu kişilerin yaşadıkları cinsel tacizle ilgili adaletsizliklerin yeterince su yüzüne çıkmadığı yönünde eleştirilmektedir.⁵⁴

#MeToo hareketi ve sonrasında cinsel tacize maruz kalanların sessizliklerinin kırılması, kendi deneyimlerini paylaşarak yaşadıkları tacizin görünür kılınmaya başlanması çok önemlidir. Ancak bu deneyim paylaşımı çok sayıda cinsel taciz failinin ifşa edilmesini de kapsamaması, beraberinde cinsel taciz faillerini ifşa etmenin cinsel tacizle mücadele için iyi bir yöntem olup olmadığı tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Oysa bu tartışılırken *#MeToo* hareketi ile azımsanamayacak sayıda cinsel taciz olayının yargıya taşındığı genellikle göz ardı edilmektedir. Yani *#MeToo* hareketi sadece sosyal medyada cinsel taciz deneyimlerini paylaşmakla sınırlı olmamıştır. Bu hareket kendi içinden 1 Ocak 2018'de Hollywood ünlüleri tarafından cinsel taciz mağdurlarına yaşadıkları mağduriyetleri hukuki sürece taşıdıklarında maddi destek vermek için *#Time'sUp* (süre doldu) adıyla yeni bir hareket daha çıkarmıştır.⁵⁵ *#Time'sUp* 1 Ocak 2002'de toplam 24.000.000 dolar bağış toplayarak 4000 cinsel taciz mağdurunun yaşadığı cinsel tacizi yargıya taşımalarına olanak sağlamıştır. Özellikle de ünlü film

⁵³JACKSON, 2018, s. 7-15.

⁵⁴Not: *MeToo* hareketinde cinsel tacizin ırk sınıf ve cinsel yönelimle ilgili göz ardı edilen boyutlarının konuşulmaya başlamasından, cinsel tacize uğrayan, siyahların azınlıkların ve lgbt bireylerin perspektiflerinin bu harekete gereği gibi yansıtıldığına yönelik eleştiriler için Bkz. RYAN, Tess "This Black Body Is Not Yours for the Taking", *MeToo and The Politics of Social Change*, Editors: Bianca FiLEBORN and Rachel LONEY-HOWES, Springer Nature Press, 2019, s. 99-1; KAGAL, Neha, COWAN, Leah ve JAWAD, Huda, "Beyond the Bright Lights: Are Minoritized Women Outside the Spotlight Able to Say *#MeToo*?", *MeToo and The Politics of Social Change*, Editors: Bianca FILEBORN and Rachel LONEY-HOWES, Springer Nature Press, 2019, s. 117-132; ISON, Jess, "It's Not Just Men and Women: LGBTQIA People and *#MeToo*", *MeToo and The Politics of Social Change*, Editors: Bianca Fileborn and Rachel Loney-Howes, Springer Nature Press, 2019, s. 151.168.

⁵⁵<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:c0CHOyuQMUMJ:https://time.com/5189945/whats-the-difference-between-the-MeToo-and-times-up-movements/+&cd=12&hl=tr&ct=clnk&gl=tr/> Erişim Tarihi(09.10.2021.)

yapımcısı Harvey Weinstein'in cinsel saldırıdan yargılanması (her ne kadar mağdurlar bunu taciz olarak adlandırsa da) ve dava sürecinde mağdurlarla örgütlü biçimde dayanışma kurulması sadece *#Time'sUp* ile sınırlı olmayacak biçimde *#MeToo* hareketinin önemli kazanımlarındandır.⁵⁶

#MeToo hareketinin tüm bu kazanımlara rağmen cinsel taciz faillerin ifşa edilmesinin cinsel tacizle mücadelede iyi bir yöntem olup olmadığı Türkiye'de de bir süredir haklı olarak tartışılmaktadır. Ancak son zamanlarda bu yönetime karşı çıkanlar hatta bu yönetime temkinli yaklaşanlar dahi kadın düşmanı, fail sevici vb. ifadelerle tacizcileri kollamakla suçlandıkları için bu yöntemi tartışmak zorlaşmıştır.⁵⁷

Elbette cinsel tacizle mücadelede ifşa yöntemine başvurulmasının en önemli nedeni adalet sistemine duyulan güvensizliktir. Diğer bir ifadeyle cinsel tacizin sosyal medya aracılığı ile ifşa edilmesinde, bilgisel adaletsizlik başta olmak üzere pek çok adaletsizliğe maruz kalan kadınların adalet sistemine güven duymaması önemli bir rol oynamaktadır. Zira kadınlar sadece cinsel tacizle sınırlı olmayan, uğradıkları birçok diğer şiddet biçimini yargı sürecine taşıdıklarında da, adaletsizliklere maruz kalmakta ve bu sebeple adalet sistemine güvenmemektedir. Bu nedenle cinsel tacize uğrayan pek çok kadın adalet sistemine başvurmak yerine sosyal medyada oluşturulan kamuoyu ile yaşadıklarını paylaşarak bu platformlarda destek arayışını tercih etmektedirler.⁵⁸ Ancak bu destek arayışı ise kimi zaman eleştirilebilmektedir. Örneğin Mine Şirin kadınların ifşalar aracılığıyla aleyhlerine işleyen adalet mekanizmasını reddederek, bunun yerine orta üst sınıfın ahlak normlarına başvurulmasını ve buradan destek almaya çalışılmasına dikkat çekmektedir. Şirin, ahlak normlarından hareket edildiğinde tacize uğrayanın ne yaşadığının değil bu tacizi kimin yaptığının tartışıldığına vurgu yapmaktadır.⁵⁹

Zeynep Direk de ifşayı değerli bulmakla birlikte aynı zamanda risklerine dikkat çekmektedir. Direk'e göre şiddet sadece cinsel tacizle sınırlı olmayıp, yapısal şiddet biçimlerinin kadınlar ile erkekler arasındaki eşitsiz güç

⁵⁶<https://www.cbsnews.com/news/times-up-legal-defense-fund-has-linked-4000-alleged-sexual-harassment-victims-with-attorneys/> (Erişim Tarihi: 09.10.2021).

⁵⁷ KARACA Sevda, "İfşa, Yöntem, Muhteva, Olanaklar ve Sınırlar", <https://www.evrensel.net/yazi/87762/ifsa-yontem-muhteva-olanaklar-ve-sinirlar>, (Erişim Tarihi: 10.04.2021).

⁵⁸KARACA, "İfşa, Yöntem, Muhteva, Olanaklar ve Sınırlar", <https://www.evrensel.net/yazi/87762/ifsa-yontem-muhteva-olanaklar-ve-sinirlar>, (Erişim Tarihi: 10.04.2021)

⁵⁹Aylin Vartanyan, Mine Şirin ve Selcan Özgür'le Cinsel Tacizle Mücadele Yöntemleri Paneli, "<http://www.bukak.boun.edu.tr/?p=1622>", (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

ilişkileriyle ilgilidir. Bu durumun ise kadınların özgürlüklerini azaltmakla kalmayıp kadınların kendilerini suçlu ve değersiz hissetmelerine yol açtığını ifade etmektedir. Dolayısıyla kadınların uğradıkları tacizcileri ifşa etmelerini güç ilişkilerini değiştirmeye yönelik bir girişim olarak önemsenmeye değer bulmaktadır. Ancak Direk eşitsiz güç ilişkilerine dayalı toplumlarda ifşa eden kadının toplum tarafından daha da sorgulanarak veya utandırılarak yıpratılma riskine de vurgu yapmaktadır. Dahası dijitalleşmeyle birlikte eşit konuşulmaya dayalı kamusal ortam yerine muhataplarını taraf tutmaya zorlayan yeni kamusallaşmalarda ifşanın beraberinde cinsel tacizde bulunanı dışlamaya yönelik iptal kültürü oluşturduğunu belirtmektedir. Bu kültürün de başka eşitsizlikler ve adaletsizliklere kapı aralama potansiyeline vurgu yapmaktadır.⁶⁰ Ona paralel biçimde Julia Serano doğrudan cinsel taciz faillerinin ifşasına değinmemekle birlikte ifşa etmenin ifşa eden kişilere kendi kendini haklılaştırma potansiyeli verirken ifşa edilen kişilere kendini açıklama fırsatı bile vermediğini iddia ederek ifşayı eleştirmektedir.⁶¹

Elbette feminist bir yöntem olarak ifşa sadece cinsel taciz faillerinin kimliklerini çeşitli platformlarda paylaşmaya indirgenemez. Ifşa kadınlara karşı işlenen suçlarla sınırlı olmayacak biçimde erkek egemen sistemde kadınların çeşitli bağlamlarda yaşadıkları adaletsizlikleri ve eşitsizlikleri dile getirerek, bu eşitsizlikler karşısında birlikte dayanışarak güçlenme çabası olarak düşünülebilir.⁶² Bu noktadan hareketle Cemre Baytok'un "*ifşa tek atımlık bir hareket olarak feminist kamuoyunda algılandığında, yani tek bir eylem ve hedefe, örneğin, failin en yüksek cezayı almasına veya alanlardan yok olmasına sıkıştığı zaman sistematiklik ve kolektiflik ortadan kalkabiliyor ve tek kişi ile mücadele riskine girebiliyoruz*" uyarısı son derece önemlidir.⁶³ Zira kadınların tacizcilerini sosyal medyada ifşa ederek seslerini duyurmaya çalışmaları ve bu platformlardaki destek arayışları ilk bakışta kadınların tacizcileri karşısında güçlenme çabası olarak görülebilir. Ancak Baytok kadınları destekleyici sosyal ve politik ortamlar olmadığında,

⁶⁰DİREK, Zeynep, "Türkiye'de #MeToo Hareketine İlişkin Düşünceler" <https://avrupaforum4.org/turkiyede-me-too-hareketine-iliskin-dusunceler-zeynep-direk/>, (Erişim Tarihi: 04.04.2021).

⁶¹SERANO, Julia, "*The Excluded: Making Feminist and Queer Movements More Inclusive*", Seal Press, 2013, s.290-298.

⁶²BAYTOK, Cemre, "İfşa Adalet ve Kadınların Güçlenmesi", <https://m.bianet.org/biamag/kadin/238817-ifsalar-adalet-ve-kadinlarin-guclenmesi> (Erişim Tarihi: 02.04.2021)

⁶³BAYTOK, Cemre, "İfşa Adalet ve Kadınların Güçlenmesi", <https://m.bianet.org/biamag/kadin/238817-ifsalar-adalet-ve-kadinlarin-guclenmesi> (Erişim Tarihi: 02.04.2021)

işşanın kadınları daha da yalnız bırakıp güçsüzleştirme potansiyelini de barındırdığı uyarısında bulunmaktadır.⁶⁴

Bu nedenle çalışmanın girişinde yer alan “...tüm tacizcilerin isimlerinin hem kadınlar hem de devlet tarafından yayınlanması sonucunda amacımıza ulaştığımızı iddia edebilecek miyiz? Yoksa özel alanın politikleştirilmesi mevzusunu yeniden ele almamızı gerektiren bir noktayı çoktan geçtik mi...?” sorusu önemlidir. Zira “...kamusal tartışmanın parçası haline gelmek, kamusal görünürlük kazanmak, beraberinde kamusal alanın yeniden yapılanmasına ilişkin bir perspektifi taşımadıkça kadınların kamuda pasif kalmaları, seyirlik malzeme haline gelmeleri çok kolaydır...”⁶⁵

Cinsel tacizin kamusal alanda görünür kılınması, özel alanın politikleşmesiyle çok yakından bağlantılıdır. Ancak cinsel tacizin kamusal alanda görünür kılınması kadar nasıl görünür kılındığı da önemlidir.⁶⁶ Dolayısıyla cinsel taciz faillerinin açık kimliğini işşa etmek yerine bu taciz türünde duruma odaklanarak bu taciz türünün eşitsizliklerle ve ayrımcılıkla ilgisini de ortaya koyarak, bu sorunu kamusal alanda görünür kılmanın cinsel tacizle mücadelede son derece önemli olduğu belirtilebilir. Bu noktadan hareketle cinsel tacizin görünürlüğü mücadelesinde cinsel tacizde bulunan kişilerin açık kimliklerini işşa etmeden deneyim paylaşımı üzerinde düşünülebilir. Zaten cinsel tacizde duruma odaklanmayıp cinsel taciz faillerine odaklanmak cinsel tacizin kaynaklandığı nedenlerin gözden kaçırmaya neden olması bakımından da problemlidir. Bu odaklanma biçimi cinsel tacizin sadece cinsel tacize uğrayan ve cinsel taciz faili arasında yaşanan bireysel sorunmuş gibi algılanmasına neden olmaktadır. Ayrıca cinsel tacizde kişiye odaklanmanın cinsel tacizin diğer nedenlerin yanında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığının görmezden gelinmesine zemin hazırladığı söylenebilir.⁶⁷ Bu nedenle failerin rumuzlanarak yapılacak bir işşanın dikkatlerin faile kaymasından çok mağdurun

⁶⁴BAYTOK, “İşşa Adalet ve Kadınların Güçlenmesi”, <https://m.bianet.org/biamag/kadin/238817-ifsalar-adalet-ve-kadinlarin-guclenmesi> (Erişim Tarihi: 02.04.2021)

⁶⁵ACAR SAVRAN, Gülnur” Özel Kamusal, Yerel Evrensel: İkilikleri Aşan Bir Feminizme Doğru” **Praksis**, 2002, Sayı 8,s. 301.

⁶⁶Cinsel tacizle ilgili adil olmayan mahkeme kararlarını paylaşmak, cinsel taciz ilgili duruşmaları izlemek, cinsel taciz ve saldırıya karşı destek birimlerinin cinsel tacizin çok çeşitli boyutlarıyla ilgili bilgi paylaşımlarını takip etmek vb. pek çok yöntemle cinsel tacizi görünür kılmak mümkündür.

⁶⁷ÖZKAZANÇ, Alev, “Cinsel Taciz, Siyaset ve Taciz Siyaseti”, **Cinsellik, Şiddet ve Hukuk Feminist Yazılar, Dipnot Yayınları**, 2019b, Ankara, s. 185-189.
YÜHFD Cilt: XIX Sayı:1 (2022)

yaşadıklarına odaklanmayı sağlayacağı ve amaca uygun olacağı ifade edilebilir.

Elbette cinsel taciz bu davranışa maruz kalan kişilere yönelik cinsel şiddettir. Bu şiddete maruz kalan kişilerin kendi bedenleri üzerindeki hakları başta olmak üzere, maddi manevi varlıklarını geliştirme hakları, çalışma hakları, eğitim hakları vs. ihlal edildiği için cinsel taciz bir insan hakkı sorunudur.⁶⁸ Ancak cinsel tacizde bulunan kişilere insanın onur sahibi varlık olduğu düşüncesiyle bağdaşmayacak biçimde muamele edilmesi insan hakkı ihlali olması bakımından problemlidir. Ayrıca cinsel taciz faillerini ifşa etmek, yukarıda belirtildiği gibi, cinsel tacizin ayrımcılıkla ve eşitsizliklerle olan ilgisini görmezden gelinmesine zemin hazırlayarak bu sorunun cinsel tacize uğrayan ve cinsel taciz failleri arasında yaşanan bireysel sorunmuş gibi algılanmasına neden olmaktadır. Oysa cinsel tacizin eşitsizliklerle olan ilgisinin kurulması, cinsel tacizin cinsel tacize uğrayan ve tacizde buluna kişiler arasında bireysel sorunlar gibi algılanmasının önüne geçilmesinde son derece önemlidir. Ancak bu ilginin sadece cinsel tacize uğrayan kişiler bakımından değil, cinsel taciz failleri bakımından da kurulması gerekmektedir. Bu nedenle cinsel tacizde bulunan kişileri aşağılamak, damgalamak, teşhir etmek gibi davranışlar cinsel tacizin diğer nedenlerden çok toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı olduğunu görmezden gelmektir. Hatta bir adım daha ileri gidecek olursak, cinsel taciz faillerine insan onuruna yakışmayacak biçimde muamele edilmesi korku kültürünü de beslediğinden, cinsel tacizle mücadele edebilmek için oldukça önemli olan korku kültürünün dönüştürülmesine ket vurmaktadır.⁶⁹ Ayrıca bu sorunun eşitsiz ilişkilerden kaynaklandığını ve cinsel tacizle mücadele etmek için eşitsizliğe dayalı kültürü değiştirmek gerektiğini görünmez kılabilmektedir. Bu nedenle failin açık kimliğine yönelik ifşaların, cinsel tacizle mücadeleye zarar verme riskini beraberinde getirebileceği ileri sürülebilir

⁶⁸ŞİMGİA, Hülya ve UYGUR, Gülriz, “Cinsel Taciz Bir Adaletsizlik Formudur”, **Üniversitelerde Cinsel Taciz ve Saldırıyla Mücadele: CTS Çalışmaları** (Editörler: Hülya ŞİMGİA ve Gülriz UYGUR), Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, 2018, s.1

⁶⁹ÖZKAZANÇ, Alev, “Üniversitede Cinsel Tacize Karşı Önlemler: Mevcut Yaklaşımlara Eleştirel Bir Bakış” **Cinsellik, Şiddet ve Hukuk Feminist Yazılar**, Dipnot Yayınları, 2019a, Ankara, s. 191-198.

V. SONUÇ

Yukarıda belirtildiği gibi cinsel taciz veya saldırı faillerinin açık kimliklerinin ifşa edilmesinin hem cinsel tacizle mücadele yöntemi olarak hem de insan onuru bakımından bazı problemlerle noktaları bulunmaktadır. Ancak tüm bu problemlerle noktalara rağmen cinsel saldırı faillerinin her koşulda unutulma hakkından yararlanıp yararlanamayacağı tartışmalıdır. Zira Kuçuradi'nin insan hakları yaklaşımından hareket edildiğinde unutulma hakkının bir insan hakkı olduğunu söylemek çok kolay değildir. Ancak onun insan hakları yaklaşımından yola çıkıldığında unutulma hakkı kişilere ait bilgilerin ifşasının onlara onur sahibi birer varlık olarak muamele edilmesi ve onların özel hayatlarının gizliliğine zarar verilmesinin engellenmesi bağlamında düşünülebilir. Bu doğrultuda, unutulma hakkının mahremiyet hakkının korunmasını sağlayan bir hukuki hak olabileceği ancak başlı başına bir insan hakkı olamayacağı ileri sürülebilir. Buradan yola çıkıldığında O'nun yaklaşımdan hareketle unutulma hakkının bir insan hakkı olmadığı mahremiyet hakkının korunmasını sağlayan bir hukuki hak olmasının pratik sonucu unutulma hakkının her koşulda değil ancak bazı koşullar altında kullanılması mümkün olmasıdır.

Kuçuradi'nin yaklaşımından hareketle unutulma hakkının bazı koşullarda kullanılabilmesinin mümkün olması cinsel saldırı faillerinin hangi koşullar altında unutulma hakkından yararlanabileceğine ilişkin bir kanaat oluşturabilmek için tek başına yeterli değildir. Ayrıca unutulma hakkının sınırlarının belirlemesi çok önemlidir. Bu sınırları belirlemede Sözüer'in unutulma hakkı tanımının yol gösterici olabileceği ileri sürülebilir. Zira Sözüer unutulma hakkını "*bireyin geçmişte hukuka uygun olarak yayılmış ve doğru nitelikteki bilgilerin zamanın geçmesine bağlı olarak erişimden kaldırılması ya da gündeme getirilmemesini talep etme hakkı*" olarak tanımlamaktadır. Bu tanımdan yola çıkıldığında unutulma hakkının kullanılması için her şeyden önce hukuka uygun olarak yayılmış ve doğru nitelikte bilgi gerekmektedir. Bu nedenle cinsel saldırı faillerinin unutulma hakkından yararlanabilmesi için sadece saldırı suçunu gerçekten işlemiş ve bu suç nedeniyle açık kimliklerinin bilinir olması tek başına yeterli değildir. Ayrıca bu tanımda doğru bilgilerin zamanın geçmesine bağlı olarak erişimden kaldırılması veya gündeme gelmemesine vurgu yapılmaktadır. Bu noktadan yola çıkıldığında cinsel saldırı suçunun üzerinden ne kadar süre geçmelidir sorusu akla gelmektedir. Ancak bu soruya bir çırpıda cevap vermek kolay değildir.

Cinsel saldırı suçunun üzerinden ne kadar süre geçmelidir sorusuna cevap vermek ne kadar zor olsa da bu suçun yargıya taşınıp taşınmamasının bu

sorunun cevabında çok kilit bir nokta olduğu belirtilebilir. Bu sorunun cevabında diğer bir kilit nokta da yargılama sürecinin adil olup olmaması ve faillerin etkin bir ceza alıp almamasıdır. Hatta yargılama bittikten sonra faillerin cezalarını tamamlamış olup olmamalarının da göz önüne alınması gerektiği ileri sürülebilir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi N. B. B'nin bireysel başvurusu sonrasında unutulma hakkının kullanıma ilişkin verdiği kararda “...bir İnternet haberinin unutulma hakkı kapsamında İnternet'ten çıkarılabilmesi için yayının içeriği, yayında kaldığı süre, güncelliğini yitirme, tarihsel bir veri olarak kabul edilememe, kamu yararına katkısı (toplumsal açıdan haberin değeri, haberin geleceğe ışık tutan niteliği) habere konu kişinin siyasetçi veya ünlü olup olmadığı, haber veya makalenin konusu, bu bağlamda haberin olgusal gerçekler ya da değer yargısı içerip içermediği, halkın ilgili veriye yönelik ilgisi gibi hususların her somut olay açısından incelenmesi...”⁷⁰ gerektiğini belirtmektedir. Bu değerlendirme de göz önüne alınarak her cinsel saldırı failinin unutulma hakkından yararlanması gerektiği rahatlıkla söylenilemez. Cinsel saldırının yargılama aşamasına taşınması, yargılama sürecinin adil olup olmadığı, failin etkili bir ceza alıp almadığı, faile ceza aldıysa cezasını tamamlayıp tamamlamadığı gibi pek çok husus hesaba katılması gerekmektedir. Ayrıca her cinsel saldırı olayı kendi tekliğinde incelenerek cinsel saldırı faillerinin unutulma hakkından yararlandırılıp yararlandırılmayacağına yönelik olarak karar verilmesinin isabetli olduğu ileri sürülebilir. Diğer bir ifadeyle bu hakkın hayata nasıl geçirildiği ise somut koşullara bakmayı gerektirdiği için her olayda ayrı bir değerlendirme yapılmasının yerinde olduğu ifade edilebilir.

Kısaca Kuçuradi'nin görüşlerinden hareket edildiğinde unutulma hakkı sağlık ve eğitim hakkı gibi her durumda uygulanacak bir insan hakkı olmayıp mahremiyet hakkının bir hayata geçirilmesiyle ilgili hukuki bir haktır. Bu nedenle unutulma hakkının her cinsel saldırı failine her koşulda tanınması gerektirmeyecektir. Ancak Kuçuradi'nin yaklaşımından hareket edildiğinde her cinsel saldırı olayı kendi tekliğinde incelenerek cinsel saldırı faillerinin unutulma hakkından yararlandırılıp yararlandırılmayacağına yönelik olarak karar verilmesinin mümkün olduğu ileri sürülebilir.

⁷⁰2013/5653 nolu N.B.B. Bireysel Başvuru, K. 2015/1679, E. 2014/4-56, T. 3/3/2016.

KAYNAKÇA**Kitap ve Makaleler**

- ACAR SAVRAN, Gülnur, “Özel Kamusal, Yerel Evrensel: İkilikleri Aşan Bir Feminizme Doğru” **Praksis**, Sayı 8, 2002, ss 255-306.
- ALLEN, Anita L., “Gender and Privacy in Cyberspace”, **Standford Law Review**, Vol. 52, ss. 1175-1200.
- DOĞAN, Derya, “Unutulma Hakkı ve Uygulanması”, **30. Bilişim Kurultayı Bildiriler Kitabı**, (Editör: İzzet Gökhan ÖZBİLGİN), Türkiye Bilişim Derneği Yayınları, Ankara, 2013.
- ELMALICA, Hasan, “Bilişim Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 65, Sayı 4, Ankara, 2016, ss. 1603-1636.
- FILEBORN Bianca and LONEY-HOWES, Rachel “Introduction: Mapping the Emergence of #MeToo”, **MeToo and The Politics of Social Change**, Editor: Bianca FILEBORN and Rachel LONEY-HOWES, Springer Nature Press, 2019.
- FRICKER, Miranda, **Epistemic Injustice: Power the Ethics of Knowing**, Oxford University Press, 2007.
- FRIEDT, Charles, “Privacy”, **The Yale Law Journal**, Vol. 77, 1968, ss. 475-493.
- ISON, Jess “It’s Not Just Men and Women: LGBTQIA People and #MeToo”, **MeToo and The Politics of Social Change**, (Editors: Bianca Fileborn and Rachel Loney-Howes), Springer Nature Press, 2019, ss. 151-168.
- İSPIR TOPRAK, Zeynep, “İnsan Onuru Kavramı ve İnsan Hakları Üzerine” **İoanna Kuçuradi Çağın Olayları Arasında** (Editörler: Betül ÇOTUKSÖKEN, Gülriz UYGUR, Hülya ŞİMGA), Tarihçi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2014.
- JACKSON, Debra L., “MeToo: Epistemic Injustice and the Struggle for Recognition”, **Feminist Philosophy Quarterly**, Volume 4, Issue 4, Article 7, ss.1-19.
- JONES, Meg Leta, **Ctrl + Z: The Right to Be Forgotten**, NYU Press, 2016.
- KAGAL, Neha, COWAN, Leah ve JAWAD, Huda, “Beyond the Bright Lights: Are Minoritized Women Outside the Spotlight Able to Say #MeToo?”, **MeToo and The Politics of Social Change**, (Editors: Bianca FILEBORN and Rachel LONEY-HOWES), Springer Nature Press, 2019, ss. 133-150.

- KOOPS, Bert-Jaap, “Forgetting Footprints, Shunning Shadows: A Critical Analysis of the *Right to Be Forgotten* in Big Data Practice”, **Tilburg Institute for Law, Technology, and Society**, Volume 8, Issue 3, 2011, ss. 229-256.
- KUÇURADİ, “Felsefe ve İnsan Hakları”, **İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları**, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2018a, ss. 1-10.
- KUÇURADİ, İoanna, “Etik İlkeler ve Hukukun Temel Öncüller Olarak İnsan Hakları”, **İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları**, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2018b, ss. 55-68.
- KUÇURADİ, İoanna, “İnsan Onuru Kavramı ve İnsan Hakları”, **İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları**, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2018c, ss. 69-76.
- KÜPELİ, Ceren, “Şiddet Mağduru Kadınların Unutulma Hakkı”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt 22, Sayı 1, İstanbul 2016, ss. 229-239.
- LONEY-HOWES, Rachel, “The Politics of the Personal: The Evolution of Anti-rape Activism From Second-Wave Feminism to *#MeToo*”, ***#MeToo And The Politics Of Social Change*** (Editors: Bianca FILEBORN and Rachel LONEY-HOWES), Springer Nature Press, 2019, ss. 21-36.
- LYNSKEY, Orla, “Control over Personal Data in a Digital Age: Google Spain v AEPD and Mario Costeja Gonzalez”, **Modern Law Review**, Volume 78, Number 3, 2015.
- ÖZDEMİR, Nadire, **İlişkisel Özerklik Bağlamında Evli Birey**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016.
- ÖZKAZANÇ, Alev “Üniversitede Cinsel Tacize Karşı Önlemler: Mevcut Yaklaşımlara Eleştirel Bir Bakış” **Cinsellik, Şiddet ve Hukuk Feminist Yazılar**, Dipnot Yayınları, 2019b, Ankara, s. 191-198.
- ÖZKAZANÇ, Alev, “Cinsel Taciz, Siyaset ve Taciz Siyaseti”, **Cinsellik, Şiddet ve Hukuk Feminist Yazılar**, Dipnot Yayınları, Ankara, 2019a, ss. 185-192.
- RYAN, Tess “This Black Body Is Not Yours for the Taking”, ***MeToo and The Politics of Social Change***, (Editors: Bianca FiLEBORN and Rachel LONEY-HOWES), Springer Nature Press, 2019, ss. 117-132.
- SERANO, Julia, **The Excluded: Making Feminist and Queer Movements More Inclusive**, Seal Press, 2013.
- SÖZÜER, Eren, **Unutulma Hakkı İnsan Hakları Hukuku Perspektifinden Bir İnceleme**, On iki Levha Yayınları, İstanbul, 2017.

ŞİMGA, Hülya ve UYGUR, Gülriz, “Cinsel Taciz Bir Adaletsizlik Formudur”, **Üniversitelerde Cinsel Taciz ve Saldırıyla Mücadele: CTS Çalışmaları** (Editörler: Hülya ŞİMGA ve Gülriz UYGUR), Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, 2018.

TEPE, Harun “Çocuk, Etik Değerler ve Değerler Eğitimi” **Teorik Etik Etiğin Bilgisel Temelleri**, Bilgesu Yayınları, Ankara, 2016, ss. 131-140.

TEPE, Harun, “İnsan Doğası ve İnsan Hakları: İki Yaklaşım”, **İnsan Hakları Felsefesi**, Bilgesu Yayınları, Ankara, 2018a, ss. 13-52.

TEPE, Harun, “İnsan Hakları: Kavram, Kapsam ve Ölçüt”, **İnsan Hakları Felsefesi**, Bilgesu Yayınları, Ankara, 2018b.

UYGUR, Gülriz, **Hukukta Adaletsizliği Görmek**, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2013.

WEBER, Rolf H., “The Right to be Forgotten More than a Pandora's Box”, **Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law**, Number 2, 2011, ss. 120-130.

YAVUZ, Can, **Unutulma Hakkı**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016.

YILMAZ, Berrak, **Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara 2019.

YÜCEL DERİCİLER, Özge, “İoanna Kuçuradi'nin İnsan Haklarına Yaklaşımı Çerçevesinde Sosyal Hakların Korunması Sorunu”, **İoanna Kuçuradi Çağın Olayları Arasında**, (Editörler: Betül ÇOTUKSÖKEN, Gülriz UYGUR, Hülya ŞİMGA), Tarihçi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2014.

Hukuki Dokümanlar ve Yargı Kararları

6689 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu: Kanun Kabul Tarihi 24/03/2016, Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi 07.04.2016, Sayı 29677.

Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, K. 2015/1679, E. 2014/4-56, T. 3/3/2016.

Korkuteli Sulh Ceza Mahkemesi Kararı, K. 2020/334, T. 13.08.2020.

Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data and On the Free Movement of Such Data (General Data Protection Regulation) European Commission, 2012.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı, E. 2014/4-56, K.2015/1679, T. 17.06.2015.

İnternet Kaynakları

- Aylin Vartanyan, Mine Şirin ve Selcan Özgür'le Cinsel Tacizle Mücadele Yöntemleri Paneli, “<http://www.bukak.boun.edu.tr/?p=1622>”, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).
- BAYTOK, Cemre, “İfşa Adalet ve Kadınların Güçlenmesi”, <https://m.bianet.org/biamag/kadin/238817-ifsalar-adalet-ve-kadınların-güçlenmesi> (Erişim Tarihi: 02.04.2021)
- BERNAL, Paul, “A right to delete” **European Journal of Law and Technology**, Volume 2, Number 2, 2011. <http://ejlt.org/article/view/75>, (Erişim Tarihi: 15.03.2020)
- DİREK, Zeynep, “Türkiye'de #MeToo Hareketine İlişkin Düşünceler” <https://avrupaforum4.org/turkiyede-me-too-hareketine-iliskin-dusunceler-zeynep-direk/>, (Erişim Tarihi: 04.04.2021).
- <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:c0CHOyuQMUMJ:https://time.com/5189945/whats-the-difference-between-the-MeToo-and-times-up-movements/+&cd=12&hl=tr&ct=clnk&gl=tr> (Erişim Tarihi: 09.10.2021).
- <https://www.cbsnews.com/news/times-up-legal-defense-fund-has-linked-4000-alleged-sexual-harassment-victims-with-attorneys/> (Erişim Tarihi: 09.10.2021).
- KARACA Sevda, “İfşa, Yöntem, Muhteva, Olanaklar ve Sınırlar”, <https://www.evrensel.net/yazi/87762/ifsa-yontem-muhteva-olanaklar-ve-sinirlar>, (Erişim Tarihi: 10.04.2021).
- OHLHEISER, Abby "The woman behind 'MeToo' knew the power of the phrase when she created it – 10 years ago" 19 Ekim 2017 tarihli The Washington Post gazetesi arşivinden (Erişim Tarihi: 25.06.2020)
- ŞİRİN, Mine “Kadın Hareketinde İfşa Esas mıdır?”, <https://m.bianet.org/kadin/142801-kadin-hareketinde-ifsa-esas-midir>, 2012, (Erişim Tarihi: 10.10. 2019).
- TERWANGNE, Cécile de “The Right to be Forgotten and the Informational Autonomy in the Digital Environment”, https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC86750/jrc86750_cecile_fv.pdf, (Erişim Tarihi: 15.03.2020).